

Efterfølgende ugyldighed

Af advokat, ekstern lektor Steen From Andersen

1. Indledning

I en artikel fra 1990 anfører Karsten Revsbech: »Den teoretiske ramme for efterfølgende ugyldighed foreligger således uden at være udfyldt. Der er efter min opfattelse et behov for at få udviklet efterfølgende ugyldighedsgrunde.«¹

Spørgsmålet er, om der nu – 30 år senere – er sket en sådan udvikling, og hvis det ikke er tilfældet, om der fortsat må antages at være et behov for at udvikle læren om efterfølgende ugyldighed. Disse spørgsmål vil jeg forsøge at give svar på i det følgende.

2. Begrebet efterfølgende ugyldighed

Ugyldighedsbegrebet er vel indarbejdet i forvaltningsretten såvel teoretisk som i administrativ praksis og retspraksis. De fleste almindelige forvaltningsretlige fremstillinger behandler således ugyldighed i forhold til afgørelser.²

1. U 1990 B, s. 400 ff.: Afgørelsens egnethed som almindeligt forvaltningsretligt krav (s. 408).
2. Se bl.a. Karsten Revsbech m.fl.: *Forvaltningsret – Almindelige emner*, 6. udg., 2016, s. 433-457, Karsten Revsbech m.fl.: *Forvaltningsret – Sagsbehandling*, 8. udg., 2019, s. 351-387, Niels Fenger (red.): *Forvaltningsret*, 2018, s. 939-953, Steen Rønsholdt: *Forvaltningsret – Retssikkerhed. Proces. Sagsbehandling*, 5. udg., 2018, s. 511-530, Jon Andersen: *Forvaltningsret – Sagsbehandling. Hjemmel. Prøvelse*, 9. udg., 2017, s. 170-222 og Sten Bønsing: *Almindelig forvaltningsret*, 4. udg., 2018, s. 449-461.

Det betyder ikke, at alle spørgsmål er afklaret, men at ugyldighed er et velafgrænset begreb.³

Ved ugyldighed forstås, at afgørelsen på grund af en retlig mangel ikke gælder og ikke har retsvirkninger efter sit indhold. Den retlige mangel vil oftest være en oprindelig mangel, der er opstået under sagens forberedelse eller ved dens afgørelse. Men det kan også være en efterfølgende mangel, fordi den er opstået, efter at afgørelsen er truffet, og efter den har haft virkninger efter sit indhold i en periode. Dette betegnes efterfølgende ugyldighed og må ikke forveksles med spørgsmålet om, hvornår virkningen af ugyldighed indtræder.

3. Sondringen mellem ugyldighed og tilbagekaldelse

Ugyldighedslæren og tilbagekaldelseslæren i forhold til afgørelser (konkrete forvaltningsakter) bygger på forvaltningsretlige grundsætninger, der er udviklet i retspraksis. Ugyldighed angår de afgørelser, der er mangelfulde, mens tilbagekaldelse afgrænses til de tilfælde, hvor en gyldig afgørelse efterfølgende viser sig at være uhensigtsmæssig. Såfremt en afgørelse er ugyldig, har forvaltningsmyndigheden pligt til at annullere denne, mens det beror på et skøn, om der skal ske tilbagekaldelse.⁴ Grunden til tilbagekaldelse kan bero på forhold, der forelå ved afgørelsens udstedelse (omvurdering), men ofte vil der være tale om efterfølgende omstændigheder. Derfor er sondringen mellem ugyldighed og tilbagekaldelse særlig vanskelig, når ugyldigheden også bygger på efterfølgende forhold.

Der er næppe tvivl om, at nogle tilfælde, der rettelig bør behandles efter reglerne om ugyldighed, i administrativ praksis bliver behandlet efter regler-

3. Se bl.a. Steen From Andersen og Ole Terkelsen: »Et rids over ugyldighedslæren i dansk forvaltningsret«, i Henriette N. Tøssebro (red.), *Ugyldighet i forvaltningsretten*, Oslo, 2019, s. 90-111 (s. 91 og s. 111).
4. U 2017.1 H belyser forskellen mellem ugyldighed og tilbagekaldelse. Ankestyrelsen havde i en afgørelse i 2010 anerkendt, at der var tale om en arbejdsskade, men lagde i en senere afgørelse fra 2013 til grund, at der ikke var tale om en arbejdsskade, og ændrede derfor afgørelsen (annullerede den som uhjemlet), da der ikke var årsagsforbindelse, og lovens betingelse ikke var opfyldt. Højesteret fandt, at styrelsen med rette havde annulleret sin første afgørelse som ugyldig.